

دره‌ی لار از نگاه تاریخ

کاخ ییلاقی ششصدساله،

و دهکده‌ی مدفون در گدازه‌ی آتشفشان

داود محمدی - محمدعلی ابراهیمی

دره‌ی خرم لار محدود است از طرف شمال به بلده و نمارستاق؛ از جنوب به افجه، لواسان و بومهن؛ از غرب به امامه و گرمابدر؛ از شرق به کوه دماوند. درباره‌ی این دره تا به حال مطالبی فراوان عنوان شده و نویسندگان و مستشرقین در مورد مصونیت مطلق آدمی در جلگه‌ی لار^(۱) در برابر بیماری‌های وبا، اسهال، تب لرز، دیسانتری، و دیگر موضوع‌ها چون ماهی قزل‌آلا، شکار، برگزاری اردوهای تیراندازی و تعلیم آداب سوارکاری قلم‌فرسایی نموده‌اند.

اغلب سفرا و کارکنان عالی‌رتبه‌ی کشورهای بیگانه نیز در زمان‌های گذشته هرازگاه از این دره‌ی تندرستی و سلامتی بازدید می‌کرده و خصوصاً به هنگام فصل تابستان و بروز بیماری و با مدتی طولانی‌تر در آن پناه می‌جسته‌اند. همچنین سلطان خوش‌گذران قاجار، ناصرالدین شاه کمتر سالی بوده است که لار را فراموش کند. اما تاکنون درباره آثار تاریخی آن سخنی به میان نیامده و ظاهراً فراموش شده که این دره‌ی بی‌نظیر و مقاوم در برابر بیماری‌های کشنده، آثار تاریخی باارزش نیز داشته است که گاه از دید کوه‌نوردان کنجکاو، چون شادروان علی فرامرزپور راهنمای ورزیده‌ی دماوند و بهمن شهوندی مربی کوه‌نوردی و بانی پناهگاه سیمرغ به دور نبوده است. آنان تنبوشه‌های ساختمانی و قبرهای مربوط به گذشته را در محل‌های وازن، سر استخر و گردنه‌ی کوه نمک کوه سر مشاهده کرده‌اند، و محمدحسن خان اعتمادالسلطنه از سنگ قبرهای چهارصد - پانصد ساله و قبر ملک سلطان واقع در چمنی به همین نام یاد کرده است.

در این نوشتار قصد آن داریم در دو مورد مهم و قابل توجه این دره‌ی معروف صحبت کنیم.

الف) وجود بقایای کاخ ییلاقی امیران رویان و رستمدر در دره‌ی لار

ب) مشاهده‌ی دهکده یا شهری زیر گدازه‌های آتشفشان در این دره

الف) کاخ ییلاقی؛ محمدحسن خان اعتمادالسلطنه دولت‌مرد برجسته‌ی دوره ناصری که بارها به همراهی

ناصرالدین شاه در این دره اردو زده و به مطالعه پرداخته است، در روزنامه‌ی ایران شماره‌های ۴۶۴ تا ۴۶۶، (۲)

در ۱۲۱ سال قبل چنین شرح داده است: «چمن وسیع سیاه پلاس از طرف جنوب محدود است به کوه‌های برفی

سیاه پلاس و النگه. بالاتر از چهل چشمه محاذی رود الرم، چمن کوچک خان است در دامنه کوه کوچک خان.

نزدیک دشت کوچکی در مسافت کمی از رودخانه لار چشمه معتبری است به اسم خوشخانه و در آنجا آثار